

JOSEP GIFREU

‘Mentre l'estat espanyol no sigui un estat constitucionalment plurinacional, pluricultural plurilingüístic –i sembla que estem molt lluny d'aquesta fita elemental–, Catalunya (i les altres comunitats autònomes que reivindiquen una llengua i una cultura altres que la castellana) no pot deixar de reclamar en el camp de l'audiovisual competències anàlogues a les reconegudes als estats membres de la UE”

Per un nou model audiovisual

Fets recents i previsions de futur obliguen a situar el camp de l'audiovisual com a tema absolutament prioritari en el punt de mira de polítics, intel·lectuals, professionals i creadors. I dels mateixos ciutadans. Uns i altres, i els primers més que els altres, han de saber que és en aquest camp on es jugarà una batalla estratègica, no sols per al futur del sector audiovisual, sinó per a la sostenibilitat de tot l'espai cultural del català. En aquest sentit, causa perplexitat i preocupació constatar que a Catalunya mateix, davant d'efemèrides decisives com són les eleccions d'octubre o les ara compartides reclamacions d'un nou Estatut, els partits mostren escassa o nul·la atenció envers la centralitat dels reptes de l'audiovisual.

La fusió de les dues plataformes digitals per satèl·lit (CSD i Vía Digital) i la total concentració d'aquesta modalitat d'oferta a Madrid, la instrumentalització partidista i espanyolitzadora de tot l'aparell de RTVE, l'amenaça de la llei espanyola de l'audiovisual, la privatització dels serveis de RTVV, la manca de perspectives sobre una autoritat independent espanyola, l'avenç imparabile de les quotes del cinema nord-americà, la dificultat de normalització del doblatge i subtitulat, la concentració de la indústria audiovisual a Madrid, etc. Aquestes són algunes de les qüestions pendents i preocupants del paisatge que aquesta legislatura en fase terminal a Catalunya i a l'estat deixa sense resposta, o amb resposta massa negativa per als interessos de l'espai cultural del català.

Vistos els resultats electorals del 25-M al País Valencià i a les Illes Balears, el panorama de les oportunitats per al desenvolupament d'un model audiovisual adequat a aquest espai del català en reconstrucció sembla més difícil que abans. Pot millorar a Catalunya? Les eleccions autonòmiques de l'octubre a Catalunya poden ser força crucials. La preocupació màxima de partits i candidats ara és com situar-se millor enfront dels competidors. La imprevisibilitat

dels resultats suma emoció a la contesa, però sembla restar capacitat d'atenció als grans temes de la política catalana. I em fa la impressió que el tema de l'audiovisual és un d'aquests objectes perduts al llarg de la cursa.

Els polítics tenen una memòria curta. Els líders catalans semblen haver ignorat que el primer debat del ple del Parlament de Catalunya en aquesta legislatura fou justament sobre l'audiovisual. No deixa de ser paradoxal que dels tres grans compromisos presos per unanimitat de la Cambra –reforma de la llei del CAC, reforma de la llei de la CCRTV i llei general de l'audiovisual–, només el primer s'hagi acomplert. Ha donat el Parlament de Catalunya alguna explicació pública d'aquest incompliment? L'han donada els partits, sobretot els majoritaris i principals responsables de la inhibició? Em temo que aquest silenci expressa una realitat molt més preocupant que un simple incompliment de terminis: posa cruament de manifest la falta de voluntat política en un cas (reforma de la CCRTV) i la manca de competències, en l'altre, per articular i desplegar una autèntica llei catalana de l'audiovisual. I parlo d'una llei administrativament “catalana”, no d'una llei per a tot l'espai del català... Ni amb l'autolimitació de l'àmbit de les quatre províncies catalanes sembla que hi hagi gaires possibilitats d'èxit. Però, podem renunciar a un plantejament que abraçi i potencii un model de promoció i protecció de l'audiovisual per a tot l'espai cultural del català?

Com he argumentat en un altre lloc (vegeu un informe per a CAT21, a www.gencat.net/nova_administracio/cat21/descargar/eix1/1-1_potenciacion-Gifreu.pdf), la defensa i sostenibilitat d'un espai cultural i audiovisual propi requereix repensar el marc de competències i de recursos. Cal un nou marc que permeti disposar de (més) poder polític i de (molts més) diners públics. El sostre competencial previst pel bloc constitucional en matèria de comunicació i de cultura, sobretot en l'àmbit de l'audiovisual, és del

tot insuficient per afrontar aquesta nova etapa. Sense poder de decisió en qüestions fonamentals no hi ha espai cultural i audiovisual propi. És a dir, mentre no disposem en aquesta matèria de competències comparables a les reconegudes als estats membres de la Unió Europea, la sostenibilitat d'un espai de comunicació i de cultura propi, especialment en el camp audiovisual, no passarà de ser un bon desig condemnat al fracàs.

En efecte, Catalunya no disposa de competències suficients per regular i articular les activitats de l'audiovisual presents en el propi territori. Més ben dit, la majoria de processos i circuits de producció i distribució de l'audiovisual —és a dir, de l'audiovisual que és realment consumit a Catalunya—, resten fora de la capacitat legislativa i executiva de la Generalitat i dels seus organismes. Alguns exemples típics: la impossibilitat de control sobre RTVE; la impossibilitat d'intervenció sobre les cadenes privades de TV (a Catalunya); l'absència de representació catalana en els processos de concessió de les llicències de TV digital per satèl·lit i terrestres; la impotència davant les imposicions de les distribuïdores cinematogràfiques; la incapacitat d'establir canals de ràdio i TV per a tot l'espai del català; el bloqueig de l'ordenament de la televisió local; etc.

Aquesta situació d'impotència davant processos decisius per al futur de l'espai i ciberespai cultural català es fa més aguda en comprovar que la Unió Europea ha relegat les competències més decisives en matèria de comunicació, de l'audiovisual i de la cultura a les regulacions "interiors" de cada estat membre. Per exemple, en matèria de servei públic, la comunicació de la Comissió (2001/C 320/04) sobre l'aplicació de les normes en les ajudes estatals als serveis públics de televisió és una pura "delegació" als estats de la definició d'un model de finançament de la ràdio i televisió públiques.

De les directrius emanades d'aquella comunicació, se'n podrien desprendre per al cas català una sèrie de possibilitats

Com afirma Josep Gifreu, "Catalunya no disposa de competències suficients per regular i articular les activitats de l'audiovisual presents en el propi territori".

d'ampliació del sostre competencial en el sentit indicat. I concretament: capacitat d'una definició "regional" d'aquest servei (que implica que una definició per a Catalunya podria ser no necessàriament idèntica a la definida per altres regions de l'estat espanyol); capacitat d'establir a Catalunya una definició específica de la "missió catalana" del servei públic, és a dir, una definició en funció d'uns objectius "democràtics, socials i culturals" de la societat catalana. Per exemple, la normalització lingüística pot ser-hi considerada tant des d'objectius "culturals" (recuperació d'uns trets substancials de la cultura catalana) com "socials" (en favor de la integració i de la cohesió de la comunitat); i capacitat de definir les fonts de finançament del servei públic considerades més adients per a Catalunya, atenent a la peculiar situació del mercat català de les audiències.

En suma, mentre l'estat espanyol no sigui un estat constitucionalment plurinacional, pluricultural i plurilingüístic —i sembla que estem molt lluny d'aquesta fita elemental—, Catalunya (i les altres comunitats autònomes que reivindiquen una llengua i una cultura altres que la castellana) no pot deixar de reclamar en el camp de l'audiovisual competències anàlogues a les reconegudes als estats

membres de la UE. A més del polític, l'actual context econòmic i tecnològic aconsella de potenciar aquestes competències per poder abordar polítiques de rearmament institucional i poder definir i articular un model audiovisual propi.

Aquest model hauria de tenir especialment en compte tres eixos de vertebració dels programes, activitats i recursos. D'una banda, la tensió i complementació entre el sector privat i el públic: mentre aquesta tensió no es resolgui d'una forma favorable als programes i serveis propis, estarem exposats a la pura substitució i colonització. En segon lloc, l'atenció permanent al conjunt de territoris i mercats de l'espai cultural català, inclòs lògicament i cada cop més el nou món sense fronteres del ciberespai. I finalment, però no menys important, l'adopció d'un règim de sinergies de producció i d'accés entre els nòduls "centrals", "regionals" i "locals" de tot l'espai cultural del català, sabent que allò local pot ser central i allò regional, per exemple, pot esdevenir universal. En definitiva, la nova frontera per a l'audiovisual de marca catalana requereix un nou model general de gestió i de projecció.

Josep Gifreu és catedràtic de comunicació a la UPF